

۱۴۲۰۱۲۹
۹۵ - ۱۲ - ۲۳

بسم الله الرحمن الرحيم

راستی‌های یاددهی و یادگیری

مؤلفان:

اردشیر کیانی

مینا سلطانیان

فاطمه عطار خامنه‌ای

اوستای
پارسیان

سرشناسه : کیانی، اردشیر، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآور : راهبردهای یاددهی و یادگیری / مولفان اردشیر کیانی، مینا سلطانیان، فاطمه عطارخامنه‌ای

مشخصات نشر : تهران، اوستای پارسیان، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری : ۱۵۲ صفحه، مصور، جدول

شابک : 978-600-95890-7-4

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۶۱ - ۱۶۲].

موضوع : مطالعه و فراگیری

موضوع : Study skills

موضوع : یادگیری

موضوع : Learning

شناسه افزوده : کتابنامه: ص. فاطمه، ۱۳۵۴

شناسه افزوده : سلطان، مینا، ۱۳۴۶

رده بندی گره : ۳۷۱.۰۴۹ (۱۳۹۵) ۹۲/ک

رده بندی دیویی : ۳۷۱.۰۴۹

شماره کتابشناسی : ۲۰۸۰.۱۱

اوستای
پارسیان

♦ تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان جمالزاده جنوبی،

پلاک ۱۲۹، طبقه سوم، واحد ۵، انتشارات اوستای پارسیان

♦ تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۷۲۰۱۲ ♦ و ۰۵۱-۰۹۰۱۰۶۵

♦ aveyeparsian@gmail.com ♦

♦ عنوان: راهبردهای یاددهی و یادگیری ♦

♦ مؤلفان: اردشیر کیانی، مینا سلطانیان، فاطمه عطارخامنه‌ای ♦

♦ ناشر: انتشارات اوستای پارسیان ♦ نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۵

♦ طراح جلد: عباس خدایی ♦ چاپ/صحافی: نازو

♦ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد ♦ قیمت: ۸۰۰۰ تومان

♦ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۸۹۰-۷-۴ ♦

♦ حق چاپ محفوظ و در اختیار ناشر است ♦

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: مبانی نظری

هدف کلی.....	۱۷
اهداف جزئی.....	۱۷
فرآیند اجرای طرح.....	۱۸
اهمیت و ضرورت اجرای طرح.....	۱۹

فصل دوم: آشنایی با مفاهیم

مفهوم راهبردی.....	۲۰
مفهوم یادگیری.....	۲۱
مفهوم مطالعه.....	۲۱
راهبردهای مطالعه و یادگیری.....	۲۱
مفهوم شناخت.....	۲۲
راهبردهای شناختی.....	۲۲
مفهوم راهبردهای ساده و پیچیده.....	۲۴
مفهوم فراشناخت.....	۲۴
راهبردهای فراشناختی.....	۲۵
تمایز بین راهبردهای شناختی و فراشناختی.....	۲۷
نگاهی به راهبرد ساختن گرای.....	۲۷
رابطه انگیزش و فراشناخت.....	۲۹
نقش معلمان در فرآیند یاددهی و یادگیری.....	۳۰
ویژگی های یادگیرندگان راهبردی یا استراتژیکی.....	۳۱

فصل سوم: راهبردهای شناختی

- ۳۸..... تدابیر یادیار
- ۴۲..... خط کشیدن زیر مطالب مهم
- ۴۷..... علامت گذاری و حاشیه نویسی
- ۵۲..... برجسته سازی قسمتی از متن
- ۵۵..... فنون ایجاد انگیزش

راهبرد بسط و گسترش معنایی

- ۶۰..... سرواژه یا سرنام
- ۶۲..... اسناد از کلمه کلید
- ۶۵..... سویدانی ذهنی
- ۶۸..... اشتراک برداری
- ۷۲..... فنون یادداشت برداری
- ۷۴..... قیاس گری
- ۷۶..... خلاصه نویسی
- ۷۷..... فنون خلاصه نویسی
- ۸۰..... آموزش دادن مطالب آموخته شده به دیگران
- ۸۳..... استفاده از اطلاعات آموخته شده برای حل مسئله
- ۸۷..... راهبردهای سازماندهی
- ۸۸..... راهبردهای سازماندهی پایه
- ۸۹..... راهبردهای سازماندهی پیچیده
- ۹۲..... استفاده از نمودار گردش
- ۹۴..... تبدیل متن درس به نقشه و نمودار
- ۹۷..... طبقه بندی اطلاعات
- ۹۹..... اصل مهم در یادگیری

فصل چهارم: راهبردهای فراشناختی

- ۱۰۲..... راهبرد برنامه ریزی
- ۱۰۴..... تعیین هدف مطالعه

۱۰۵ پیش بینی زمان لازم برای مطالعه و یادگیری

۱۰۷ تعیین سرعت مطالعه

۱۱۶ فنون مطالعه

۱۱۲ تحلیل یادگیری خود

راهبردهای کنترل و نظارت

۱۱۸ نظارت بر توجه و تمرکز

۱۲۰ فنون تمرکز

۱۲۲ زیاده از پیشرفت خود

۱۲۴ طرح سوال در ضمن مطالعه یادگیری

۱۲۷ مدیریت زمان

راهنمای تمرین‌دهی

۱۳۵ تعدیل سرعت مطالعه

پیوست‌ها:

۱۳۶ ۱- جدول راهبردهای مطالعه

۱۳۷ ۲- جدول راهبردهای فرا ساختنی

۱۳۸ ۳- روش مطالعه SQ6R

۱۴۳ ۴- روش مطالعه مردر

۱۴۶ ۵- مدل خواندن با توجه به رویکرد پردازش اطلاعات

۱۴۹ فهرست منابع

سخن آغازین

هم‌زمان با ورود به هزاره سوم، دانش بشری در کمتر از ۵ سال دو برابر می‌شود و پیش‌بینی می‌گردد در اوایل سال ۲۰۲۰ میلادی این است که دانش بشری در مدت ۷۳ روز دو برابر خواهد شد. این افزایش کمی پرشتاب، ایفای کیفی نظام آموزش، روش‌های یاددهی و یادگیری را متغیر و متحول کرده است. آری جهان ما از مدل جامعه صنعت به مدل جامعه یادگیری، از مدل علوم نیوتنی به مدل علوم کوانتومی و از یک سیستم خطی به یک سیستم فرایپیچیده و بی‌نظم تغییر هویت و جهت داده است. این تغییرات برآمده از افرادی است که در آنان دانش، نگرش و مهارت‌های فرایندی فراشناختی جهت یادگیری مادام‌العمر در جهان متنوع و پرشتاب و متغیر به وجود آید تا انسان‌هایی خود آغازگر، خودمشاهده‌گر، خود قضاوت‌کننده، خود تغییر دهنده، خودراهنما و خودم‌یاب باشند. آن‌ها باید قادر باشند تا سریعاً ظرفیت‌ها و تغییرات جدیدی را به‌صورت آگاهانه و مستمرانه در خود ایجاد نمایند و پاسخ‌گوی جامعه در حال یادگیری باشند. هر م‌ن‌وای پیش‌رو ما در صدد آنیم که استراتژی‌های شناختی و فراشناختی یا به عبارت فنی‌تر راهبردهای مطالعه و یادگیری را با هدف کیفیت بخشی به فرایند یاددهی یادگیری با تأکید بر کتب دروس دوره متوسطه اول به صورت عملیاتی ارائه دهیم. امیدواریم که مورد استفاده همکاران محترم قرار گیرد.

یادگیری و کسب اطلاعات یکی از ویژگی های بارز انسان است. انسان به طور غریزی تمایل دارد به اطراف خویش بنگرد و حوزه اطلاعاتی خود را افزایش دهد. این رویه به تحقیق و جستجوگری همواره محرک انسان بوده و از خلقت بشر تاکنون، موجب کسب و تولید دانش های گوناگون بشری شده است. اما ابعاد و رویکردهای آن در دوران گوناگون، متفاوت و متأثر از ویژگی های فرهنگی، اجتماعی و مکتبی فقهی است. یادگیری، تغییر رفتاری است که از طریق تأثیر متقابل فرد بر محیط و محیط بر فرد در انسان ایجاد می شود و مشتمل بر مهارت های ذهنی، فیزیکی و طرز تفکر است.

الیوت ایسنر (۲۰۰۶) معتقد است که تمامی مدارس سه نوع برنامه را آموزش می دهند (۱- برنامه آشکار ۲- برنامه ضمنی ۳- برنامه سرگرازان (نامحسوس). برنامه آشکار به طور ساده مربوط است به بیان برنامه هایی که مدارس برای مطالعه رسمی ارائه می کنند. این برنامه شامل موضوعات درسی است. برنامه ضمنی شامل ارزش ها و انتظاراتی است که عموماً در برنامه رسمی آورده نمی شود. اما دانش آموزان به عنوان بخشی از تجارب مدرسه ای آنها را می آموزند. هم چنین الیوت ایسنر معتقد است برنامه سرگردان (نامحسوس) آن چیزی است که مدارس آموزش نمی دهند. به نظر او آنچه آموخته نمی شود ممکن است از نظر تربیتی مهم تر از آن چه که آموخته می شود باشد. برنامه ای که مورد غفلت قرار می گیرد، خودش می تواند به منزله بخش مهمی از مسایل و مباحث آموزشی و تربیتی در نظر گرفته شود.

از نکات اساسی در آموزش، توجه به همین بخش ناپیدای برنامه‌های تحصیلی است و به این دلیل است که بخش نامحسوس لقب گرفته زیرا از دانش آموزان انتظار می‌رود این روش‌ها را بلد باشند بدون آن که به آن‌ها آموزش داده شود. عناصر و مؤلفه‌هایی که در این بخش اثرگذارند و موفقیت یا عدم توفیق برنامه‌ها را می‌تواند رقم بدهد توجه به فرایندهای شناختی و فراشناختی دانش آموزان است.

تدابیسی به این منظم توسط روان‌شناسان و صاحب‌نظران روان‌شناسی خبرپردازی کشف و ابلاغ شده است، که به راهبردهای شناختی و فراشناختی یا به اصطلاح فنی‌تر به راهبردهای مطالعه و یادگیری نامگذاری شده‌اند (سیف، علی اکبر، ۱۳۸۰).

راهبردهای مطالعه و یادگیری به راهکارهای عام و بخشی از مهارت‌های عمومی هستند که بر ضرورت آموزش آن‌ها به دانش آموزان تأکید شده است. تحقیقات متعدد نشان می‌دهند (آقازاده، احمد ۱۳۸۸) دانش آموزان باید برای استفاده صحیح و به موقع این راهبردها آموزش ببینند، آن‌ها باید بدانند که از کدام استراتژی یا تاکتیک یادگیری می‌توان در موقعیت‌های مختلف استفاده کرد و در چه زمان باید تغییر راهبرد داد تا یادگیرنده موفق‌تر شوند این راهبردها به فرد امکان می‌دهد که با کمترین تلاش با توجه به محدودیت زمانی برای یادگیری خود برنامه‌ریزی کنند، بر آن نظارت داشته باشند، دانش خود را سازماندهی کنند و از راهبردهای مناسب‌تری در موقعیت‌های مختلف استفاده کنند.

بدون شک اگر دانش آموزان مجهز به این مهارت‌ها شوند و تشویق شوند که بخشی از شکست‌های تحصیلی خود را به عدم استفاده از راهبردهای صحیح مطالعه و

یادگیری و نه عامل دیگری چون شانس، کمک استعدادی و دشواری تکلیف نسبت دهند. آن‌ها می‌توانند با تلاش، پشتکار و مسئولیت‌پذیری در قبال شکست‌ها، موفقیت و خود پنداره مثبت تحصیلی خود را افزایش دهند.

طرح آموزش راهبردهای یاددهی و یادگیری نیز با هدف آگاه‌سازی معلمان نسبت به چگونگی یادگرفتن و مطالعه کردن صحیح و سپس آموزش آن به دانش‌آموزان تهیه و تدوین شده است که امیدواریم تلاش‌های همکاران محترم در کلاس درس با بهره‌گیری از این راهبردها اثر بخش‌تر و فرآیند یاددهی و یادگیری تسهیل گردد.

مولفان